

DOI: 10.33663/0869-2491-2026-37-231-243

УДК 340.1

В. Ю. ВАСЕЦЬКИЙ,
кандидат юридичних наук*
ORCID: 0000 0001 5595 5291

ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК СКЛАДОВА ЦІННОСТЕЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ

У статті у зв'язку з отриманням Україною статусу країни – кандидата на вступ до Європейського Союзу розглядаються питання правореалізації в контексті дотримання Україною європейських цінностей та адаптації національного законодавства до права ЄС. Метою роботи є дослідження дотримання Україною цінностей демократії в системі права ЄС з урахуванням сучасних викликів, роблячи акцент на складову, пов'язану з реалізацією прав і свобод людини в контексті взаємовідносин держави і особи в демократичному суспільстві. Підкреслюється, що цінності та основні принципи закріплені у ст. 2 Договору про ЄС, де проголошено, що Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин, є спільними для всіх держав-членів і держав, що вступають до ЄС. Основоположна роль загальних принципів і цінностей у правореалізаційному процесі ЄС є підтвердженням визначення поняття «правореалізація» у широкому розумінні, як системи принципів і норм, ціннісних факторів. Оскільки ЄС приєдналася до Європейської конвенції з прав людини, а її положення за рішенням Суду ЄС повинні виконуватися, для України важливе значення має приєднання в повному обсязі до всіх угод Конвенції та усунення недоліків у практиці застосування рішень Європейського суду з прав людини.

Ключові слова: правореалізація, право ЄС, дотримання цінностей ЄС, права людини, рішення Європейського суду з прав людини.

Vasetsky Viacheslav. Human rights as a component of the values of the European Union in the context of Ukraine's accession

The article, in connection with Ukraine obtaining the status of a candidate country for accession to the European Union, examines the issues of legal implementation in the context of Ukraine's adherence to European values and the adaptation of national legislation to EU law. The purpose of the work is to study the compliance of Ukrainian legislation with the values of democracy in the EU legal system, taking into account modern challenges, focusing on the component related to the implementation of human rights and freedoms in the context of the relationship between the state and the individual in a democratic society. It is underlined that the values and fundamental principles enshrined in Article 2 of the Treaty on European Union, which declares that

* **Vasetsky Viacheslav**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)

the Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, in particular of persons belonging to minorities, are common to all member states and acceding states. The fundamental role of common principles and values in the EU law enforcement process is a confirmation of the definition of the concept of "law enforcement" in a broad understanding, as a system of principles and norms, value factors. Since the EU has acceded to the European Convention on Human Rights, and its provisions must be implemented according to the decision of the Court of Justice of the EU, it is important for Ukraine to fully accede to all agreements of the Convention and to eliminate shortcomings in the practice of applying the decisions of the European Court of Human Rights.

Keywords: legal implementation, *acquis* EU, adherence to EU values, human rights, decision of the European Court of Human Rights.

Постановка проблеми, її актуальність. Нині спостерігаються тенденції суттєвих змін, які характеризуються не тільки позитивними аспектами, пов'язаними з науковим і технологічним прогресом. Зміни мають і негативні сторони, проявом яких є зростання авторитаризму у правлячих колах багатьох держав, розповсюдження засобів масового знищення, різке зростання кількості терористичних організацій, що також використовують можливості сучасних досягнень. Занепокоєння суспільства викликає також тенденція спрощеного підходу до вирішення складних проблем, що проявляється, з одного боку, прийняттям рішень малокомпетентними людьми, а з іншого – загальним зниженням правової культури і відповідно схильності до спрощеного примітивного підходу людини у своїй поведінці.

Уявляється, що такі тенденції мають тимчасовий характер, вони обмежені не тільки у часі, а й проявляються в певних територіальних межах. Суттєвою обставиною, що протистоїть згаданій тенденції, є напрацьовані правила реагування, регулювання індивідуальної й суспільної поведінки, зокрема правові норми, дотримання яких дає надію на те, що тимчасовий характер сучасних негативних проявів буде нарешті подолано. Усе це, на нашу думку, має безпосереднє відношення до сучасних викликів, пов'язаних з відбиттям агресії РФ проти України, безпрецедентною допомогою нашої країни від демократичного світового співтовариства, поєднання питань безпеки для України і європейських країн.

Намагання України приєднатися до спільноти Європейського Союзу має природний характер і є актуальною проблемою сьогодення. Це багатогранний процес, у якому правова наука відіграє одну з ключових ролей, які включають не тільки напрацювання правових норм у результаті правотворчої діяльності з адаптації законодавства України до законодавства ЄС, а й діяльність у напрямі правореалізації, яка передбачає, зокрема, реалізацію норм права, тобто втілення правових приписів у поведінці суб'єктів та їх практичній діяльності по здійсненню прав та виконанню юридичних обов'язків¹. Особливе місце в цьому процесі посідають питання реалізації

прав і свобод людини, зокрема, проблема відповідальності держави перед особою.

Вирішення зазначених актуальних проблем, що найбільш рельєфно постає саме в наш час активної взаємодії з європейськими партнерами, можна розглядати і як процес, і як кінцевий результат дотримання європейських цінностей законодавством України.

Аналіз літературних джерел і публікацій. Невипадково останнім часом значно збільшилася кількість наукових робіт з дослідження законодавства Європейського Союзу і необхідних шляхів дотримання Україною європейських стандартів. У збірнику статей, в основу якого покладено матеріали науково-практичної конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку європейського права: досвід для України», розглядаються методологічні основи порівняльного законодавства, особливості права ЄС, галузі та інститути європейського права, проблеми європейської інтеграції тощо². Ознакою актуальності проблеми адаптації українського законодавства до права Європейського Союзу та дотримання європейських стандартів у правовій сфері є поява останнім часом монографічних досліджень у цьому напрямі. У монографії «Конституційно-правові засади модернізації українського парламентаризму в умовах реалізації європейського вибору» науковці Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України висвітлюють багатогранні проблеми вдосконалення представницької гілки влади на шляху входження України до ЄС. Автори підкреслюють безумовну актуальність теоретичних аспектів проблематики модернізації українського парламентаризму в умовах реалізації європейського вибору, вони констатують, що прийняття Конституції України не тільки засвідчило правове оформлення нових політичних, економічних і духовних реалій держави і суспільства, а й обумовило приєднання України до європейських демократичних цінностей³. В. Устименко висвітлює інший аспект проблеми в монографії «Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості». Автор обґрунтовує теоретичні й практичні підходи до європейського майбутнього України у новій системі викликів і можливостей, створюваних інтеграційними процесами в економічному та політико-правовому просторі ЄС. У роботі обґрунтовано науково-правові підходи до забезпечення стійкого розвитку України в контексті адаптації національного законодавства до права ЄС. Особливо підкреслюється, що основоположну роль у системі права ЄС відіграють цінності, які узагальнені у ст. 2 Договору про ЄС⁴.

На важливість розуміння правореалізаційних підходів у широкому розумінні цього поняття, яке охоплює не тільки суто реалізацію норм права, а й принципи права та відповідні стандарти, звертає увагу Н. Оніщенко⁵. Суттєвою обставиною також є врахування ціннісних факторів, ментальних аспектів розвитку суспільства у зв'язку з правовими реформами, що з необхідністю відбудуться в післявоєнній Україні, та знаходження балансу між безпекою держави і забезпеченням прав і свобод людини⁶.

Аналізуючи відповідно до Лісабонського договору 2007 року еволюцію концептуальних підходів до критеріїв набуття членства в ЄС, яких країни-кандидати повинні дотримуватися, Л. Фалалєєва і С. Птуха зазначають наявність аксіологічних і телеологічних домінант у формально-юридичному закріпленні умов вступу до ЄС⁷. Т. Подковенко зазначає, що після Лісабонського договору чинне право ЄС неможливо уявити без розуміння цінностей ЄС, які отримали позицію, вищу за загальні принципи, роль яких також якісно та кількісно зросла. Автор підкреслює, що аксіологія Європейського Союзу – це система цінностей з чітким визначенням пріоритетності прав людини⁸. Н. Пархоменко щодо основних принципів, на яких ґрунтується система права ЄС, зазначає, що ці принципи розвиваються у всіх правових актах ЄС, національних законодавствах країн ЄС і країн, які мають намір вступити до ЄС. Авторка підкреслює, що право ЄС має пряму дію та пріоритет, вищу юридичну силу щодо національних систем права, в яких мають бути створені механізми для забезпечення дії норм та реалізації цінностей⁹.

Метою роботи є дослідження дотримання законодавством України цінностей демократії в системі права ЄС з урахуванням сучасних викликів, роблячи акцент на складову, пов'язану з реалізацією прав і свобод людини в контексті взаємовідносин держави і особи в демократичному суспільстві.

Основний зміст. Фундаментальним міжнародно-правовим актом, який визначає основи ЄС, є Договір про Європейський Союз, що містить положення про права, інституції та принципи функціонування Європейського Союзу. Цінності та основні принципи ЄС закріплені у ст. 2 цього Договору, де проголошено, що Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панують плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків.

Положення про права людини конкретизовано у ст. 6 Договору, де у п. 1 зазначається, що Союз визнає права, свободи та принципи, закладені в Хартії основоположних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 року зі змінами, внесеними у Страсбурзі 12 грудня 2007 року. Суттєвими є положення п. 2 і 3, у яких проголошено, що Союз приєднується до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Основоположні права, що гарантуються Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод і які впливають з конституційних традицій, спільних для держав-членів, є загальними принципами права Союзу¹⁰.

Особливості Європейського Союзу та його правової системи позначилися на доктринальних підходах до визначення природи ЄС та його права. Основні доктринальні принципи розроблені Судом ЄС. Це два доктринальні принципи – доктрина верховенства права ЄС над національним правом держав-членів і доктрина прямої дії права ЄС. Позиція Суду Справедливості ЄС

є однозначною: абсолютний пріоритет права ЄС над усіма без винятку національними нормами для забезпечення єдності та ефективності права ЄС. Однак лише в Естонії, Ірландії та Нідерландах визнано абсолютний пріоритет права ЄС, зокрема над конституцією. Конституційні суди інших країн установлюють межі дії права ЄС. До цих меж більшість конституційних судів відносять, зокрема, права людини (право ЄС не може порушувати права людини, передбачені національною конституцією). Водночас одним з основних завдань Суду Справедливості ЄС є забезпечення однакового застосування права ЄС національними судами¹¹.

Доктрина прямої дії права ЄС передбачає, що прямо застосованими визнаються такі закони ЄС, що діють безпосередньо в правових системах держав-членів без спеціальної процедури впровадження. Доктрина прямої дії положень права Євросоюзу є також насамперед результатом практики Суду ЄС. Спираючись на телеологічний підхід до тлумачення права Євросоюзу, продиктований необхідністю забезпечення виконання цілей установчих договорів про ЄС, Суд ЄС зробив пряму дію одним із ключових елементів усього правопорядку Євросоюзу¹².

Н. Пархоменко щодо основоположних засад, на яких засноване законодавство ЄС, зазначає, що ціннісні європейські засади виступають принципами або засадничими вимогами, які визначають спрямованість соціально-правового регулювання соціальних відносин. Принципи мають бути зафіксовані в конституції країн і забезпечені відповідним галузевим законодавством¹³.

Загальні принципи права стали незалежним і важливим джерелом права ЄС. Як одну з найбільш важливих складових вони включають принцип поваги фундаментальних прав людини. Суд Справедливості ЄС проголосив, що повага до фундаментальних прав людини становить невід'ємну частину загальних принципів права ЄС. Захист таких прав, що є властивим для конституційних традицій держав – членів ЄС, захищається також на рівні ЄС¹⁴. Цінності, закріплені у Договорі про Європейський Союз, визначають ідеологічну й правову основу, на якій засновано ЄС. Згідно з Договором загальні принципи і особливо цінності повинні бути джерелами права й впливати на створення та застосування інших нормативних актів ЄС¹⁵.

Система основних цінностей ЄС є розгалуженою та складно структурованою. Н. Оніщенко виділяє з-поміж них такі: 1) концептуальні засади, основні досягнення ЄС, які необхідно зберігати та примножувати; 2) основні права і свободи – верховенство прав і свобод індивіда, неприпустимість зниження ступеня їх гарантій через недоліки чи прогалини; 3) солідарність – справедливий і рівномірний перерозподіл між країнами-членами в рамках ЄС; 4) принципи «чотирьох свобод»: свобода руху капіталів, товарів, послуг, робочої сили; 5) визнання національної автентичності країн-учасниць; 6) принцип безпеки та правової безпеки; 7) демократія – гарантії балансу інтересів більшості й меншості, участі народу в управлінні публічними справами¹⁶.

Необхідність дотримуватися принципів, що прописані в Договорі про Європейський Союз всіма країнами, що об'єднуються в Союз, включаючи тих, які приєднуються до нього вже за існування Союзу, визначає правореалізаційний аспект права ЄС. Умови для нових членів Союзу ставляться в повну залежність від цінностей, що зазначені у ст. 2. Так, згідно зі ст. 49 Договору будь-яка європейська держава, яка поважає цінності, зазначені в ст. 2, та віддана їх поширенню, може подати заявку на набуття членства у Союзі.

Основоположна роль загальних принципів і цінностей у правореалізаційному процесі ЄС є, на нашу думку, суттєвою обставиною в підтвердженні визначення поняття «правореалізація», виходячи з його уявлення в широкому розумінні, як систему принципів і норм, ціннісних факторів. Це повною мірою стосується реалізації прав людини, що потребує комплексного розгляду правореалізації, включаючи ціннісні й ментальні аспекти розвитку суспільства як важливого елементу правової реальності¹⁷. Про застосування більш широкого поняття правореалізації йдеться й у Великій українській юридичній енциклопедії. Порівняно з найбільш обґрунтованим у правовій доктрині розглядом правореалізації у контексті правового регулювання поняття визначено як важливу складову правового регулювання, процесу і результату об'єктивації змісту правових норм і принципів¹⁸. Аналізуючи дефініції, терміно-поняття, Н. Оніщенко надає таке власне визначення: «реалізація права є ширшим поняттям, що включає не тільки реалізацію суто норм права, а також реалізацію принципів та його стандартів»¹⁹. При цьому, на її думку, особливий інтерес викликає дослідження певних правореалізаційних аспектів, пов'язаних з європейською традицією²⁰.

Україна прагне приєднатися до ЄС і обов'язковою умовою на цьому шляху є дотримання цінностей Союзу. Це проявилось вже при підписанні Угоди про асоціацію з ЄС, яка була ратифікована Законом України № 1678-VII від 16.09.2014²¹. У преамбулі Угоди визнається, що Україна, як європейська країна поділяє спільну історію й спільні цінності з державами – членами Європейського Союзу й налаштована підтримувати ці цінності. Зазначається, що Україна спільно з країнами ЄС віддані тісним і тривалим відносинам, які ґрунтуються на спільних цінностях.

Суттєвим, навіть з точки зору сучасних викликів для України, є посилення на відданість дотриманню всіх принципів і положень Статуту Організації Об'єднаних Націй, Організації з безпеки та співробітництва в Європі, зокрема Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, заключних документів Мадридської та Віденської конференцій відповідно 1991 та 1992 років, Паризької хартії для нової Європи 1990 року, Загальної декларації прав людини ООН 1948 року та Конвенції Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

Повномасштабна агресія РФ проти України стала безпосереднім стимулом для приєднання України до ЄС. Уже 28 лютого 2022 року, на п'ятий день

повномасштабного вторгнення росії, Україна подала заявку на членство в ЄС. 17 червня Європейська Комісія рекомендувала Європейській Раді надати Україні статус країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу. А вже 23 червня Україна отримала такий статус.

З моменту отримання статусу країни-кандидата перед Україною постало важливе й тривале завдання адаптування національного законодавства до права ЄС. Країни-кандидати повинні адаптувати свою адміністративну та інституційну інфраструктуру та увідповіднити національне законодавство до законодавства ЄС. Про величезний обсяг змін і напрацювань законодавчих актів свідчать дані Звіту про стан адаптації українського законодавства до права ЄС. У 2023 році було виявлено близько 3 тис. актів права ЄС, які підлягають подальшій повній та/або частковій імплементації²². Відповідно до методології розширення ЄС переговорний кластер «Фундаментальні сфери» відкривається першим і закривається останнім. Він містить розділ 23 (Правосуддя та фундаментальні права), в якому передбачено реформу судової системи, боротьбу з корупцією та захист прав людини²³. Звідси випливає, що одним з основних критеріїв, за якими оцінюється виконання вимог до вступу України в ЄС, є забезпечення та гарантування прав людини.

Ефективність забезпечення та захисту прав людини залежить від механізмів їх реалізації на інституційному рівні. Із самого початку свого існування Європейські співтовариства започаткували тісні відносини з Радою Європи. Серед документів, ухвалених Радою Європи, найбільше значення має Конвенція з прав людини. Вона встановлює стандарти поведінки держав-учасниць у сфері захисту прав і основоположних свобод людини. Конвенція не тільки містить переважну частину прав, які закріплені у Загальній декларації прав людини. Їїньому забезпеченню у державах-членах сприяє Європейський суд з прав людини, рішення якого є обов'язковими для виконання у державах – учасниках Конвенції. Суд ЄС вирішив, що будь-які заходи, ухвалені в межах ЄС, не будуть дійсними, якщо вони суперечать Конвенції. Після приєднання ЄС до Конвенції громадяни та інші суб'єкти основних прав, гарантованих цією Конвенцією, отримали можливість подавати до Європейського суду з прав людини скарги на дії та бездіяльність не тільки національної влади (органів держав – учасниць Конвенції), а й наднаціональних інстанцій (інститутів, органів, установ ЄС)²⁴.

Україна приєдналася до Конвенції у 1995 році та ратифікувала її у 1997 році. Цим самим Україна зобов'язалася закріпити у своєму національному законодавстві основні положення Конвенції. Вимоги Конвенції ставлять державу перед необхідністю утримуватися від будь-яких дій, які могли б призвести до порушення прав і свобод людини. Суттєвою особливістю є юридично обов'язковий характер ухвали Європейського суду з прав людини для держав-учасниць.

Незважаючи на те, що формально Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року не є складовою права ЄС, її положення за

рішенням Суду ЄС повинні виконуватися. Звідси впливає важливе значення для України на шляху приєднання до ЄС у повному обсязі приєднатися до виконання конвенцій, угод, кодексів, протоколів Ради Європи, що стосуються прав і свобод людини. Однак у цьому відношенні перед Україною стоїть ще значна кількість невирішених завдань. Про це свідчать такі дані. Станом на грудень 2011 року із загальної кількості 173 документи, що стосуються прав і свобод людини, Україна приєдналася лише до 32. Серед них з 12 конвенцій про захист прав людини Україна приєдналася лише до 9; Україна не приєдналася до жодної з п'яти конвенцій Європейської соціальної хартії. Крім того, значна кількість справ у Європейському суді з прав людини проти України (11 300 справ на кінець 2021 р., у воєнному 2023 р. розглянуто 8750 справ)²⁵ свідчить про існування в країні проблем з захистом прав людини, недоліків у законодавстві України у цьому напрямі, недосконалість сучасного стану юридичної відповідальності держави перед суспільством та особою. З огляду на сучасні умови треба зазначити, що рф з 1996 по 2022 рік також була учасницею Конвенції, але була виключена після повномасштабного вторгнення в Україну.

Відповідні конституційні зміни в напрямі подальших кроків з забезпечення прав людини, удосконалення конституційних положень, що стосуються приєднання до ЄС, є неможливими в умовах дії правового режиму воєнного стану. У зв'язку з цим Н. Пархоменко зазначає, що чинна Конституція України потребує удосконалення в повоєнний період у напрямі визначення особливостей правопорядку після здобуття перемоги, посилення гарантій прав і свобод громадян, зміцнення системи стримувань і противаг у механізмі держави, розвитку держави в умовах здобуття членства в ЄС. Авторка додає, що однією з обов'язкових умов євроінтеграційного процесу є узгодження державних інтересів та створення сумісних правових систем, що в майбутньому буде передумовою синхронного правового розвитку держав – членів ЄС²⁶.

Висновки. Обов'язковою умовою на шляху приєднання до Європейського Союзу нових членів, до яких належить і Україна, є дотримання цінностей, що зазначені у ст. 2. Договору про Європейський Союз, де проголошено, що Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Правореалізаційний аспект у його розширеному розумінні полягає, зокрема, у тому, що всі країни, що об'єднуються у Європейський Союз, включаючи ті, що приєднуються до нього, повинні дотримуватися цінностей, прописаних у Договорі, які визначають ідеологічну і правову основу заснування ЄС.

Основоположна роль загальних принципів і цінностей у правореалізаційному процесі ЄС є підтвердженням визначення поняття «правореалізація», виходячи з його уявлення в широкому розумінні, як системи принципів і норм, ціннісних факторів, що також підтверджується результатами дослі-

дження українських вчених. Такий висновок стосується також реалізації прав людини, що потребує комплексного розгляду правореалізації, включаючи ціннісні й ментальні аспекти розвитку суспільства як важливого елементу правової реальності. Сформульоване положення надалі може бути докладніше досліджено щодо соціоментальної складової в її поєднанні з цінностями демократичного суспільства.

Оскільки ЄС приєдналася до Конвенції з прав людини, а її положення за рішенням Суду ЄС повинні виконуватися, для України важливе значення має приєднання в повному обсязі до всіх угод Конвенції. Потребують також усунення недоліків нормативно-правове забезпечення прав і свобод людини та практика їх застосування, про що свідчать дані про кількість звернень громадян України та ухвал Суду.

1. Пархоменко Н. М. Реалізація норм права. *Юридична енциклопедія: в 6-т. Т. 5 /* Редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл., 2003. 736 с. С. 246.
2. Європейське право та порівняльне законодавство: збірник статей / за ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Гриценка, О. В. Кресіна. Київ–Шамбері: Логос, 2010. 588 с.
3. Конституційно-правові засади модернізації українського парламентаризму в умовах реалізації європейського вибору: монографія / за ред. Ю. С. Шемшученка, О. В. Скрипнюка, А. Р. Крусян, О. В. Батанова. Київ, 2025. 444 с.
4. Устименко В. А. Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості: монографія / Державна установа «ІЕПД імені В.К. Макутова НАН України». Київ: Академперіодика, 2025. 452 с. DOI: <https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.534.452>
5. Оніщенко Н. М. Реалізація права в контексті його норм, принципів і стандартів: широкий і вузький підходи. *Альманах права. Феномен реалізації права в контексті сучасного наукового дискурсу*. Вип. 16. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2025. С. 17–23. DOI: 10.33663/2524-017X-2025-16-17-23
6. Васецький В. Ю. Захист прав та свобод людини як компонент правореалізації в романо-германській та англосаксонській правових сім'ях. *Правова держава: Щорічник наукових праць Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України*. Київ, 2025. Вип. 36. С. 195–203. DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-195-203
7. Фалалєєва Л. Г., Птуха С. С. Еволюція критеріїв набуття членства в Європейському Союзі: юридичні, аксіологічні та телеологічні домінанти. *Правова держава: Щорічник наукових праць Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України*. Київ, 2025. Вип. 36. С. 614–628. DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-614-628
8. Подковенко Т. О. Аксіологічні аспекти євроінтеграції. Legal support of European integration: general legal and sectoral aspect. Riga: Baltija Publishing, 2024. С. 373–390. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-424-5-18>
9. Пархоменко Н. М. Ціннісні засади права та правотворчої діяльності в умовах воєнного стану. Оптимізація правотворчої діяльності: теоретико-правові засади: монографія / за заг. ред. Н. М. Пархоменко. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 512 с. С. 141–142.
10. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. Верховна Рада України. Документ 994 б06. Редакція від 30.03.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
11. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. Р. А. Петрова. Харків: Право, 2019. 442 с. С. 63–70.
12. Європейське право: право Європейського

союзу: підручник: у трьох кн. Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу / за заг. ред. В. І. Муравйова. Київ: Ін Юре, 2015. 312 с. С. 68. **13.** Пархоменко Н. М. Назв. праця. С. 139. **14.** Право Європейського Союзу: підручник / за ред. Р. А. Петрова. Харків: Право, 2019. 442 с. С. 55–56. **15.** Подковенко Т. О. Назв. праця. **16.** Оніщенко Н. М. Правова система Європейського Союзу в контексті концепцій та вимірів науки порівняльного правознавства. *Європейське право та порівняльне правознавство: зб. статей* / за ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Гриценка, О. В. Кресіна. Київ–Шамбери: Логос, 2010. С. 89–104. **17.** Alexy R. Law's Ideal Dimension. Oxford: Oxford University Press, 2021. 352 p. **18.** Бочаров Д. О. Правореалізація. *Велика українська юридична енциклопедія: в 20-т. Т. 3: Загальна теорія права*. Харків: Право, 2017. С. 584–587. **19.** Оніщенко Н. М. Реалізація права... С. 18. **20.** Aktuálne otázky teórie práva. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2018. Právnická fakulta UK. 306 s. **21.** Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України. Документ 984_011. Редакція від 14.10.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text **22.** Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis EC). URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf **23.** Словник перемовин про вступ до ЄС. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/slovnnyk-peremovyn-pro-vstup-do-yes/#:~:text> **24.** Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу. С. 291–294. **25.** Європейський суд з прав людини. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейський_суд_з_прав_людини (дата звернення: 10.01.2026). **26.** Пархоменко Н. М. Назв. праця. С. 138.

References

1. Parkhomenko N. M. Realizatsiia norm prava. *Yurydychna entsyklopediia: v 6-t. T. 5 / Redkol.: Yu. S. Shemshuchenko ta in.* Kyiv: Ukr. entsykl., 2003. S. 246. (736 s.). (in Ukr.).
2. Yevropeiske pravo ta porivnialne zakonodavstvo: Zbirnyk statei / Za red. Yu. S. Shemshuchenka, I. S. Hrytsenka, O. V. Kresina. Kyiv–Shambori: Lohos, 2010. 588 s. (in Ukr.).
3. Konstytutsiino-pravovi zasady modernizatsii ukrainskoho parlamentaryzmu v umovakh realizatsii yevropeiskoho vyboru: monohrafiia / za red. Yu. S. Shemshuchenka, O. V. Skrypniuka, A. R. Krusian, O. V. Batanova. Kyiv, 2025. 444 s. (in Ukr.).
4. Ustyomenko V. A. Adaptatsiia natsionalnoho zakonodavstva do prava Yevropeiskoho Soiuzu: osnovy, kryterii, vymiry stiikosti: monohrafiia / Derzhavna ustanova «IEPD imeni V. K. Mamutova NAN Ukrainy». Kyiv: Akadempriodyka, 2025. 452 s. DOI: <https://doi.org/10.15407/akadempriodyka.534.452> (in Ukr.).
5. Onishchenko N. M. Realizatsiia prava v konteksti yoho norm, pryntsyypiv i standartiv: shyrokyi i vuzkyi pidkhody. *Almanakh prava. Fenomen realizatsii prava v konteksti suchasnoho naukovoho dyskurs.* Vyp. 16. Kyiv: Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2025. S. 17–23. DOI: 10.33663/2524-017X-2025-16-17-23 (in Ukr.).
6. Vasetskyi V. Yu. Zakhyst prav ta svobod liudyny yak komponent pravorealizatsii v romano-hermanskii ta anhlosaksonskii pravovykh simiakh. *Pravova derzhava. Shchorichnyk naukovykh prats Instytutu derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy.* Kyiv: 2025. Vyp. 36. С. 195-203. DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-195-203. (in Ukr.).
7. Falalieieva L. H., Ptukha S. S. Evoliutsiia kryteriiv nabuttia chlenstva v Yevropeiskomu Soiuzi: yurydychni, aksiolohichni ta teleolohichni dominanty. *Pravova derzhava: Shchorichnyk naukovykh prats Instytutu derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy.* Kyiv, 2025. Vyp. 36. С. 614-628.

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-614-628 (in Ukr.). **8.** Podkovenko T. O. Aksiolohichni aspekty yevrointehratsii. Legal support of European integration: general legal and sectoral aspect. Riga: Baltija Publishing, 2024. S. 373–390. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-424-5-18> (in Ukr.). **9.** Parkhomenko N. M. Tsinnisni zasady prava ta pravotvorchoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu. Optymizatsiia pravotvorchoi diialnosti: teoretyko-pravovi zasady: monohrafiia / Za zah. red. N. M. Parkhomenko. Kyiv: Yurinkom Inter, 2025. 512 s. S. 141–142. (in Ukr.). **10.** Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropeiskyi Soiuz ta Dohovoru pro funktsionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu z protokolamy ta deklaratsiiamy. Verkhovna Rada Ukrainy. Dokument 994_b06. Redaktsiia vid 30.03.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (in Ukr.). **11.** Pravo Yevropeiskoho Soiuzu: pidruchnyk / za red. R. A. Petrova. Kharkiv: Pravo, 2019. 442 s. S. 63–70. (in Ukr.). **12.** Yevropeiske pravo: pravo Yevropeiskoho soiuzu: pidruchnyk: u trokh kn. Kn. persha: Instytutsiine pravo Yevropeiskoho soiuzu / za zah. red. V. I. Muraviova. Kyiv: In Yure, 2015. 312 s. S. 68. (in Ukr.). **13.** Parkhomenko N. M. Tsinnisni zasady prava ta pravotvorchoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu. Optymizatsiia pravotvorchoi diialnosti: teoretyko-pravovi zasady: monohrafiia / Za zah. red. N. M. Parkhomenko. Kyiv: Yurinkom Inter, 2025. 512 s. S. 139 (in Ukr.). **14.** Pravo Yevropeiskoho Soiuzu: pidruchnyk / za red. R. A. Petrova. Kharkiv: Pravo, 2019. 442 s. S. 55–56 (in Ukr.). **15.** Podkovenko T. O. Aksiolohichni aspekty yevrointehratsii. Legal support of European integration: general legal and sectoral aspect. Riga: Baltija Publishing. 2024. S. 373–390. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-424-5-18> (in Ukr.). **16.** Onishchenko N. M. Pravova systema Yevropeiskoho Soiuzu v konteksti kontseptsii ta vymiriv nauky porivnialnoho pravoznavstva. *Yevropeiske pravo ta porivnialne pravoznavstvo: Zb. statei* / za red. Yu. S. Shemshuchenka, I. S. Hrytsenka, O. V. Kresina. Kyiv-Shambori: Lohos, 2010. S. 89–104 (in Ukr.). **17.** Alexy R. Laws Ideal Dimension. Oxford: Oxford University Press, 2021. 352 p. **18.** Bocharov D. O. Pravorealizatsiia. *Velyka ukraïnska yurydychna entsyklopediia: v 20-t. T. 3. Zahalna teoriia prava*. Kharkiv: Pravo, 2017. S. 58–587 (in Ukr.). **19.** Onishchenko N. M. Realizatsiia prava v konteksti yoho norm, pryntsyypiv i standartiv: shyrokyi i vuzkyi pidkhody. *Almanakh prava. Fenomen realizatsii prava v konteksti suchasnoho naukovoho dyskursu*. Vyp. 16. Kyiv: Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2025. S. 18. DOI: 10.33663/2524-017X-2025-16-17-23(in Ukr.). **20.** Aktuálne otázky teórie práva. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2018. Právnická fakulta UK. 306 s. **21.** Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. Verkhovna Rada Ukrainy. Dokument 984_011. Redaktsiia vid 14.10.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (in Ukr.). **22.** Zvit za rezultatamy provedennia pervynnoi otsinky stanu implementatsii aktiv prava Yevropeiskoho Soiuzu (acquis Yes). URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf (in Ukr.). **23.** Slovník peremovyn pro vstup do YeS. URL: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/slovník-peremovyn-pro-vstup-do-yes/#:~:text=\(in Ukr.\)](https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/slovník-peremovyn-pro-vstup-do-yes/#:~:text=(in Ukr.)). **24.** Yevropeiske pravo: pravo Yevropeiskoho soiuzu: pidruchnyk: u trokh kn. Kn. persha: Instytutsiine pravo Yevropeiskoho soiuzu / za zah. red. V. I. Muraviova. Kyiv: In Yure, 2015. 312 s. S. 291–294 (in Ukr.). **25.** Yevropeiskyi sud z prav liudyny. *Vikipediia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/levropeiskyi_sud_z_prav_liudyny (data zvernennia:10.01.2026) (in Ukr.). **26.** Parkhomenko N. M. Tsinnisni zasady prava ta pravotvorchoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu. Optymizatsiia pravotvorchoi diialnosti: teoretyko-pravovi zasady: monohrafiia / Za zah. red. N. M. Parkhomenko. Kyiv: Yurinkom Inter, 2025. 512 s. S. 138 (in Ukr.).

Vasetsky Viacheslav. Human rights as a component of the values of the European Union in the context of Ukraine's accession

Introduction. *The article, in connection with Ukraine obtaining the status of a candidate country for accession to the European Union, examines the issues of legal implementation in the context of Ukraine's adherence to European values and the adaptation of national legislation to EU law. Ukraine's efforts to join the European Union community are natural and are an actual problem of today. This is a multifaceted process in which legal science plays one of the key roles, including not only the development of legal norms as a result of law-making activities to adapt Ukrainian legislation to EU legislation, and also activities in the direction of law implementation. A special place in this process is occupied by issues of the implementation of human rights and freedoms. Solving these pressing problems, which is most evident in our time of active interaction with European partners, can be considered both as a process and as the final result of compliance with European values by Ukrainian legislation.*

The purpose of the work is to study the compliance of Ukrainian legislation with the values of democracy in the EU legal system, taking into account modern challenges, focusing on the component related to the implementation of human rights and freedoms in the context of the relationship between the state and the individual in a democratic society.

Results. *It is underlined that the values and fundamental principles enshrined in Article 2 of the Treaty on European Union, which declares that the Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, in particular of persons belonging to minorities, are common to all member states and acceding states. The legal implementation aspect consists, in particular, in the fact that all countries joining the Union, including those that join it already during the existence of the Union, must adhere to the principles set out in the Treaty.*

A prerequisite for Ukraine's accession to the EU is adherence to the values of the Union. This was fully demonstrated when the Association Agreement with the EU was signed, which was ratified by the Law of Ukraine in 2014. An essential circumstance is the recognition in the Agreement that Ukraine, as a European country, shares a common history and common values with the Member States of the European Union (EU) and is determined to uphold these values.

The full-scale aggression of the rf against Ukraine became a direct incentive for Ukraine to join the EU. After submitting the application for EU membership on June 23, Ukraine received this status. From that moment Ukraine faced the important and long-term task of adapting its national legislation to EU law. According to the results of its own assessment of inconsistencies in legislation, about 3 thousand acts of EU law are subject to further full and/or partial implementation.

It is noted that one of the central places in the process of negotiations on Ukraine's accession to the EU is occupied by the Cluster "Fundamentals", which includes Chapter, which provides, in particular, for the protection of human rights. Since the EU has acceded to the European Convention on Human Rights, and its provisions must be implemented according to the decision of the Court of Justice of the EU, it is important for Ukraine to fully accede to all agreements of the Convention and to eliminate shortcomings in the practice of applying the decisions of the European Court of Human Rights.

Conclusions. *The mandatory condition for new members, including Ukraine, to join the European Union is adherence to the values specified in Article 2 of the Treaty on European Union. The legal implementation aspect in its expanded sense consists, in particular, in the fact that all countries joining the Union, including those joining it, must adhere to the values enshrined in the Treaty, which determine the ideological and legal basis for the founding of the EU. The fundamental role of common principles and values in the EU law enforcement process is a confirmation of the definition of the concept of “law enforcement” in a broad understanding, as a system of principles and norms, value factors. Since the EU has acceded to the European Convention on Human Rights, and its provisions must be implemented according to the decision of the Court of Justice of the EU, it is important for Ukraine to fully accede to all agreements of the Convention and to eliminate shortcomings in the practice of applying the decisions of the European Court of Human Rights.*

Keywords: *legal implementation, acquis EU, adherence to EU values, human rights, decision of the European Court of Human Rights.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 31.12.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 03.03.2026

Дата публікації: 24.03.2026